

צידה לדרך

קובץ קטעי השראה והתבוננות למכנית י"ב - מכינה לחיים

״אדרכים אין עיניים אראות
מה עמקו חלומות בואטיב״
(אברםס חלמי)

דברי פתיחה

מערכת החינוך פועלת לפי מטרות חוק החינוך הממלכתי "לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל" ומכוונת לתמונת עתיד של דמות בוגר ערכי ותורם למדינה. בשל השינויים המהירים בעולם החינוכי ובשל צורך הולך וגובר להכין את צעירי ישראל לחיים אישיים, חברתיים ולאומיים מלאי משמעות, נבנתה תוכנית מכינה לחיים. התוכנית מבקשת להוביל תפיסה חינוכית חדשה, מעמיקה ורלוונטית, בקרב לומדים בכיתות י"ב רגע לפני יציאתם לשירות משמעותי ולחיים כבוגרים.

תוכנית זו מביאה בשורה גדולה למערכת החינוך והיא נולדה מתוך חזון ליצירת שינוי מהותי בחוויית הלמידה כך שתהיה מתהליך לימודי המתמקד בעיקר בידע למסע לגיבוש זהות ותחושת שייכות, לעיצוב ערכים ולפיתוח אחריות אישית וחברתית. הלמידה פורצת את גבולות הכיתה ויוצרת מרחב מתמשך של מעורבות, של ניהול עצמי של התלמידים, של מנהיגות, של למידה משמעותית ושל מסעות מעצבי זהות.

התוכנית מקבלת השראה מעולם המכינות הקדם צבאיות וממסגרות ההמשך וממתודות החינוך הבלתי פורמלי, שאנו מעוניינים שיהיו נחלת כלל בוגרי מערכת החינוך. פנקס צידה לדרך נכתב כדי ללוות אתכם במסע זה.

זוהי מקראה שאינה מבקשת לתת תשובות, אלא להזמין אתכם לשאול -
לא רק מה אעשה בהמשך, אלא בעיקר:
מי אני מבקש להיות?

מהם הערכים שמובילים אותי בעיצוב דרכי?

במה באה לידי ביטוי האחריות שלי - לעצמי, לחברה, לעם ולארץ?

החוברת משלבת מקורות מן ההגות היהודית והישראלית, קולות של
מנהיגים, של הוגים ושל יוצרים וגם של נופלים שדבריהם מאירים
כמגדלור ערכי אהבת הארץ, אהבת הזולת, אחריות, ערבות הדדית,
יזמה וחדשנות, יושרה, מנהיגות, זהות יהודית ישראלית,
תיקון עולם וצמיחה.
כל אחד מן הטקסטים נבחר לא כדי להיות מוצג על הדף,
אלא כדי להפגיש אתכם עם עצמכם ועם החיים.

בסופה של החוברת, מצורפות שאלות של יומן מסע אישי:
הזמנה לעצור לרגע, להתבונן בכנות, לאסוף מחשבות, רגשות ותובנות
ולבחון כיצד הערכים פוגשים את המציאות היומיומית שלכם -
במעשים קטנים, בבחירות, בקשיים ובהצלחות.

פנקס זה הוא שלכם. אפשר לכתוב בו, למחוק, לחזור, להתלבט.
אין בו תשובות נכונות, אלא ניסיון לסייע בידיכם לבנות מצפן פנימי
שינחה אתכם גם מעבר לשנה הזו.

נאחל לכם, בני דור התקומה, מסע חינוכי משמעותי, מצמיח
ומלא ברוח ישראלית טובה.

בברכת הדרך,

איציק אלימלך
מדריך ארצי
מכינה לחיים - מכינת י"ב

גור רזנבלט
סמנכ"ל ומנהל
מינהל חברה ונוער

שושי שפיגל
מנהלת אגף
חברתי-קהילתי בי"ס

ערך לדור

אהבת הארץ

אהבת הזולת

אחריות

ערבות הדדית

יוזמה וחדשנות

יושרה

מנהיגות

זהות יהודית ישראלית

תיקון עולם

צמיחה

צוות היגוי: שושי שפיגל, איציק אלימלך, סיגל בן נתן,
יעל קופרשטוק, מוריה טובה צורף, פנינה בולקה,
נציג מועצת התלמידים והנוער הארצית
עריכה לשונית: אפרת חבה

אהבת הארץ

"הארץ מבשרת, הארץ מתעוררת, ארץ מה לשון אומרת":
זכרתי ימים הייתי ממלכת גברת, ביד השם עטרת תפארת,
גם עתה בי לא שום דבר נחסרת, בי התורה מתבררת.
בי יראה מתגברת, בי הנשמה משוחררת
מעוונותיה החקוקים בעט ברזל ועופרת,
ומדוע אני שחרחרת, בזויה מכבודי ושוממה מיושביי, ואני שכולה וגלמודה?
הלא אני ארץ חמדה, חמדת העליונים והתחתונים... מדוע אני מושפלת לכל דבר
שבקדושה להיות אחרון באחרונים ולא ראשון בראשונים...?
אמת מה נהדר ישיבת הארץ הטובה! אמת מה נפלא חיבת ארצנו!
אמת מה נאה קודש זיו הדר ישיבתה והליכתה,
שבתה וקיימתה, שלותה ושלימותה! גם בחורבנה אין דמיונה,
בשממותה אין כמותה, בשלוותה אין כמוה,
טוב עפרה ואבניה, טוב תבואתה ופירותיה וירקותיה, טוב זכות אויריה,
טוב השגת תורתיה, טוב ריבוי מצותיה, טוב טהרת קדושתיה
טוב הליכות ד' אמותיה...
ולמה לא תעלו חורבנות ירושלים על ראש שמחתכם?
הלא תזכרו, הלא תבינו השבועה מימי קדמונים אם אשכח ירושלים וגו'
מדוע היא נשכחת כמת מלב ולא מוצלחת?
שכחת הארץ הקדושה גורם חס ושלום אריכות הגולה...
ועד מתי לא תרוחם ירושלים. ועד מתי תרד קרן כלילת יופי עד ארץ,
ואין איש שם על לב, על ימין המלך כי הושב אחר מפני אויב...
והעיר הקדש אשר היתה משוש לכל הארץ נמסרה בידי נכרים."

שאלות להתבוננות אישית

כותב האיגרת קונן על כך שארץ ישראל, על אף קדושתה, מושפלת, שוממה ונשכחת כמת מלב:

- 1 באיזה תחום בחיים שלך או במעגל החברתי שלך נמצאת שכחה מעין זו, ניתוק מהקשר הרוחני, ההיסטורי או המעשי לארץ?
- 2 איזו פעולה (לימוד, התנדבות, נטיעה, יצירה וכו') באפשרותך לבצע בשבוע הקרוב כמענה אישי לאותה שכחה וכביטוי לאחריותך לארץ כיום?

"אוהב אני את עמי ואת ארץ ישראל:
זה ה'אני מאמין' שלי, זו מלאכת חיי, ואין לי צורך עוד בשום דבר בעולם."

(זאב ז'בוטינסקי, מתוך הספר "פליטונים", עמ' 40)

שאלות להתבוננות אישית

- 1 ז'בוטינסקי הציג את האני מאמין שלו. אילו שני עמודי תווך (אתיים, משפחתיים או לאומיים) הם הבסיס להחלטות ולמעשים שלך?
- 2 איזו פעולה יומיומית פשוטה (בלימודים, בעבודה או בעשייה קהילתית) באפשרותך לשדרג השבוע כך שתשקף את עמודי התווך שלך?

כלת מלך

"אור חדש מזהיר בשמי התכלת
רוח-ים דוהרת במרחב
אנו אוהבים אותך מולדת בשלום בשבר ובקרב.
מצפון, הרים והכנרת
נעפיל בדרך האבות
לך נבנה, לך נבנה מולדת בתפלה בלב עזוז והוד
נקימך, פורחת, כליל תפארת
כלת מלך, אם הנביאים
מים-סוף, קדמת הגן, מולדת
נקדש זמירות ותהלים
אם יקום אויב או יד בוגדת
אם יפול גיבור על הגלעד
עד עולם נאהב אותך מולדת לנו את בקודש ולעד."

(כלת מלך, שלמה קאלו)

שאלות להתבוננות אישית

השיר מבטיח אהבה למולדת "בשלום בשבר ובקרב", ואומר: "לנו את בקודש ולעד":

1 איזה שבר (קושי חברתי, פוליטי או ערכי) בישראל כיום גורם לך תסכול או קושי?

2 איזה קודש (ערך יהודי, רעיון היסטורי או עיקרון מוסרי) באפשרותך להרים מתוך הזהות שלך כדי לחבר אותך מחדש למדינה ולחברה על אף תחושת השבר וכדי שהאהבה שלך תהיה לאהבה המתקיימת לעד?

אהבת הזולת

לכל איש יש שם	"לכל איש יש שם"
שנתנו לו שונאיו	שנתן לו אלוהים
ונתנה לו אהבתו	ונתנו לו אביו ואימו
לכל איש יש שם	לכל איש יש שם
שנתנו לו חגיו	שנתנו לו המזלות
ונתנה לו מלאכתו	ונתנו לו שכניו
לכל איש יש שם	לכל איש יש שם
שנתן לו הים	שנתנו לו חטאיו
ונתן לו מותו."	ונתנה לו כמיהתו

(זלדה)

כדי לאהוב את הזולת באמת, לראות את הטוב שבו,
לרצות שיהיה לו טוב -
אני צריך להיות בטוב עם עצמי, לראות את עצמי בעין חיובית,
להיות מודע לכוחות ולטוב שבי וליכולת שלי לעזור לאחרים.
מי שמסתכל על עצמו בעין טובה ובאהבה
יכול להשפיע טוב ואהבה לעולם.

(על פי תורת המראות של הבעש"ט)

שאלות להתבוננות אישית

השיר של זלדה אומר שהזהות שלנו, השם שלנו, בנויה מכל מה שסביבנו - מהאהבות שלנו, מהשאיפות שלנו ומהמעשים היומיומיים שלנו:

- 1 השם שלך: איזו תכונה היית רוצה שתגדיר אותך שנה מהיום (לדוגמה: אדם של עשייה, אדם סבלני, אדם שיוצר חיבורים)?
- 2 אחריות אישית ומעשים: איזה מעשה יומיומי פשוט אפשרי לך להתחיל לעשות כבר היום כדי להבטיח התקדמות בבניית השם שבחרת?
- 3 תועלת לאחרים: איך השם והמעשים שבחרת לעשות ישפיעו לטובה על אנשים אחרים בסביבתך ביומיום?

"איך אני רוצה שיזכרו אותי? שרציתי להיות טוב".

(הרב חנן פורת ז"ל)

שאלות להתבוננות אישית

הרב חנן פורת, איש חינוך, התיישבות והגות, ניסח במשפט זה את שאיפת חיו - רצון להיות טוב:

- 1 איזו מידה טובה מאפיינת אותך (כגון: סבלנות, נדיבות, יושר, הכנסת אורחים)? במה היא באה לידי ביטוי?
- 2 איזו מידה טובה ברצונך לפתח כדי להיות אדם טוב יותר?
- 3 איזה מעשה מיטיב פשוט ויומיומי יש באפשרותך לעשות כדי לפתח מידה זו הלכה למעשה?

אחריות

"במאזן הכוחות העולמי, מדינת ישראל היא כמעט כמות מבוטלת [...] אבל יש בידינו להראות לעולם דרך חיים חדשה, שהיא גם מורשת חזון נביאינו וגם מבצע טובי חלוצינו מאז החילונו לבנות הבית השלישי. ניצור חברה בלי ניגודים פנימיים; חברה המבטלת את הסדרים המפלגים אותה: חלק החי חיי מותרות ושפע, וחלק החי חיי מחסור ועוני; חברה ההורסת המחיצה בין עבודת הרוח ובין עבודת הגוף; חברה שהורסת המחיצה בין הקניין ובין העבודה [...] העולם כולו צמא לחזון חיים חדשים, לחזון חברה חדשה. מאתנו לא ייבצר הדבר לבנותו."

(קריירה או שליחות? נאום דוד בן-גוריון בכנס תלמידים, שיח' מוניס, 10.6.1954)

שאלות להתבוננות אישית

בן-גוריון ביקש "להראות לעולם דרך חיים חדשה":

1 איזה ערך ישראלי יהודי, מוסרי או חברתי, מעורר בך גאווה (למשל: סולידריות, עזרה הדדית, חתירה לצדק, לימוד)?

2 במה ערך זה מתממש בחייך האישיים ביומיום?

קשר בין הצלחה אישית לתרומה כללית (קריירה מול שליחות):

3 עד כמה המחשבה על תרומה כללית (עזרה לאחרים, יצירת משהו בעל ערך חברתי) מניעה אותך בעשייה למען הצלחתך האישית?

4 איזו יוזמה אפשרי לך לעשות השבוע כדי להשפיע מהצלחה שלך למישהו אחר?

ערבות הדדית

"כל ישראל ערבים זה בזה בשביל שהם עם אחד, מה שלא תמצא בשום אומה שאינם עם אחד כמו שהם ישראל. ודומים לאדם אחד, שאם יש מכה באחד מאבריו - שכולם מרגישים בעבור שהם גוף אחד."

(מהר"ל, "נתיבות עולם", נתיב התוכחה, פרק ב)

שאלות להתבוננות אישית

המהר"ל מדמה את כלל ישראל כגוף אחד, אם יש מכה באחד מאבריו - כולם מרגישים:

איזו פעולה הנובעת מתחושת הכאב הכללי אפשרי לך לבצע היום במטרה לרפא או לחזק את האיבר הכואב בגוף האומה?

1

איזו מכה או כאב במרחב החברתי או הלאומי מעוררים בך כרגע כאב אישי ורגשי?

2

"כשאדם אינו מכיר תודה, משהו חסר באנושיות שלו.
אפשר כמעט להגדיר אדם על-פי הגישה שלו להכרת תודה."

(אלי ויזל)

שאלות להתבוננות אישית

אלי ויזל - ניצול שואה, סופר ולוחם למען זכויות אדם, שחווה את שיא האכזריות וחוסר האנושיות בתקופת השואה - טען כי הכרת תודה היא מרכיב יסודי באנושיות.

הכרת תודה כבסיס לערבות הדדית:

- 1 איזה דבר בחיך נראה לך תמיד מובן מאליו (בריאות, ביטחון, קשרים) אך מבקש ממך היום להקדיש לו שתי דקות של הכרת תודה ממוקדת?
- 2 על פי אלי ויזל, הכרת תודה היא חלק מהאנושיות. למי אמרת תודה מכל הלב לאחרונה? מה הרגשת כשעשית זאת?
- 3 כלפי איזו השקעה ציבורית (מצד המדינה, מצד מקום העבודה או מצד הקהילה) יש בך תחושה של הכרת תודה עמוקה?

"החשיבות של ערך ההתנדבות ברורה, היא מלמדת את הנערות והנערים על עשייה למען הזולת ועל נתינה ללא תמורה [...] העשייה למען הקהילה מעניקה מסגרת וסיבה לקום בבוקר [...] היא מייצרת תחושת שייכות ומשמעות, וממלאת בסיפוק [...] בני הנוער המתנדבים [...] מרוויחים מיומנויות חיים חשובות [...] ומרגישים שהם מקבלים יותר מאשר נותנים. ההתנדבות מייצרת לנו בני נוער טובים יותר, וכשהם טובים יותר – החברה שלנו טובה יותר [...] ככל שדור העתיד יתנדב יותר ויהיה מעורב יותר בקהילה, החברה הישראלית תהפוך לטובה וערכית יותר. אני מאמין שההתנדבות יכולה להיות גשר משמעותי שמחבר בין כל הקהילות והמגזרים השונים, מדגיש את הישראליות והאחדות שבנו ואת ערך הנתינה שטמון בכל אחד ואחד מאיתנו."

(למה חשוב שילדים ובני נוער יתנדבו למען הקהילה?, ראם מגן, מנכ"ל עמותת גדולים מהחיים, mako, 14.8.23)

שאלות להתבוננות אישית

1. בטקסט נטען שמתנדבים מרגישים שהם מקבלים יותר מאשר נותנים. מה הרווח שלך מהבחירה לעזור למישהו אחר?
2. הטקסט מדגיש שנתינה צריכה להיות מנותקת מהשאלה מה יצא לי מזה. איזו פעולה של ערבות הדדית המגלה אחריות כלפי האחר באפשרותך לעשות כבר השבוע בסביבה שלך?
3. בטקסט נטען שאדם שמתנדב הוא אדם טוב יותר. איך תשפיע העזרה שלך למישהו היום על דרך התייחסותך לאנשים בעתיד?
4. איזה פרויקט התנדבות קטן באפשרותך להתחיל כבר עכשיו?

יוזמה וחדשנות

"הרעיון שעליו אדבר בספרי זה הוא ישן נושן: לכונן ארץ מושב לבני ישראל. החומר הדרוש לתכלית הבנין [...] לנגדנו הוא ובידינו נתפשנו [...] יש בהצעתי הכח המסובב והמניע במציאות [...] הכל תלוי בכח המעורר והמניע [...]"

ואני אומר, כי הכח הזה, אם נדע להטותו לחפצנו, רב הוא מאד ויש בו כדי להניע את המכונה הגדולה [...] הנני מאמין באמונה שלמה, כי הרעיון יכול לצאת לפעולה, 'מדינת היהודים' היא בכלל דבר שהשעה צריכה לו, וע"כ עתידה להתכונן! כל זמן שברעיון הזה יעסקו אך יחידים מעטים, יהיה לשחוק, אך אם רבים מבני עמנו יסכימו לו, יעשו במועצות ודעת ולא יכבד מהם הדבר לעשותו [...] בנו בעצמנו תלוי הדבר [...] היהודים, החפצים להגאל יבואו אל המנוחה ואל הנחלה, ופרי מעלליהם יאכלו."

(מתוך הקדמתו של הרצל לספרו מדינת היהודים, בתוך: כל כתבי תיאודור הרצל: כתבים ציוניים)

שאלות להתבוננות אישית

הרצל ציין את הכוח המעורר והמניע שבנו, שממנו תצמח מדינת היהודים:

1 איך הכוח המניע של אהבת הארץ או של הזהות היהודית בא לידי ביטוי בחייך או בסביבתך - ביטוי מעשי שיש בו יוזמה והשפעה מעבר לרגש או דיבור?

2 איזו אחריות מעשית לעתיד החברה הישראלית מתאפשר לך לקבל על עצמך היום למען מימוש המשפט של הרצל: "בנו בעצמנו תלוי הדבר"?

"היום יום הולדתי. אני בת שמונה-עשרה. כל-כך קשה לדמות, שאני כבר זקנה' כזאת. אבל אני יודעת שאלו הן השנים היותר יפות בחיי ואני מתענגת מדעת הנעורים האלה. אני שמחה על חיי, על כל הסובב אותי, מאמינה בעתיד. הרעיון שלי ממלא אותי כולי ואני מקווה שאוכל להגשים אותו בלא אכזבה (החלום לחיות בארץ ישראל ולהתיישב בה) [...] אני אוהבת בארץ את האפשרות לעשות מדינה יהודית, מצוינת, יפה, והעתיד תלוי בזה. אני רוצה לעשות הכל, כל אשר אעצור כוח, לקרב החלום הזה אל הממשות, או להיפך, הממשות אל החלום."

(חנה סנש ביומנה, 17.7.1939)

שאלות להתבוננות אישית

חנה סנש כתבה: "אני שמחה על חיי... מאמינה בעתיד. הרעיון שלי ממלא אותי כולי":

מהו הרעיון הממלא אותך כיום - האמונה או המשימה שמעניקה לך אופטימיות וכוח לעשות טוב?

חנה סנש הצהירה בגיל 18 על כוח הנעורים שלה, על אמונתה בעתיד ועל התחייבותה לעשות "כל אשר אעצור כוח" כדי לממש את החלום:

איזה יתרון ייחודי מעניקים לך גילך ומעמדך הנוכחי בפעולה למען הטוב?

"היזם הישראלי התברך בלהיטות מרשימה, המתבטאת לפעמים גם בלקיחת סיכונים לא מחושבים. מן שילוב של שמחה ודחף המביאים איתם התרוממות מאתגרת לנצח את היוזמה כמעט בכל מחיר... מדובר באש פנימית שהופכת את הבלתי אפשרי לאפשרי לא בכדי ידועה ישראל כמעצמת יזמות."

(עדי שטראוס, בתוך: הגנום הישראלי: מה הופך את היזם הישראלי למוצלח כל-כך?, ספיר פרץ, גלובס, 4.8.2010)

שאלות להתבוננות אישית

היזם הישראלי מתואר כבעל אש פנימית הגורמת לבלתי אפשרי להיות אפשרי, אך לעיתים במחיר של הסתכנות:

מתי לאחרונה חווית דחף פנימי או אש חזקה שהניעה אותך להתמודד עם אתגר שהיה נראה בלתי אפשרי?

1

כיצד האש הפנימית והלהיטות הזו משפיעות על אנשים סביבך?

2

יושרה

"הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך
כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך."

(מיכה ו, ח)

הפסוק מספר מיכה מציב שלושה עמודי תווך במעשי האדם:

עשות משפט (צדק, יושר ואמת במעשים)
ואהבת חסד (יציאה מהאני למען הזולת, נדיבות ואמפתיה)
והצנע לכת עם-אלהיך (ענווה, צניעות, מודעות למקום שלך בעולם
וביחס לאלוהים)

שאלות להתבוננות אישית

הנביא מיכה מציב שלושה יעדים ברורים. בהסתכלות כנה על חיך כיום:

1 במה יעדים אלו באים לידי ביטוי בחיי היומיום שלך?

2 ביחס לאילו מהם יש בך תחושת שביעות רצון מהתנהלותך?

3 הצבת אתגר: מבין שלוש הדרישות - משפט, אהבת חסד, הצנע לכת
איזו מציבה בפניך אתגר גדול ביותר כרגע?
איזו דרישה הכי קשה לך לממש בעקביות בחיי היומיום?

4 התחייבות לתיקון: איזו פעולה מדויקת וקבועה אפשרי לך לעשות השבוע
כדי לבסס את הדרישה הקשה לך (זו שבחרת בה בסעיף 3)
כמעשה קבוע וכיסוד חזק בבניית אופיך?

מנהיגות

ממחקרים במדעי החברה עולה אוסף של תכונות שניחנו בהן מנהיגים: מקוריות, כושר הסתגלות, אינטליגנציה, יושר, דחף להנהיג, ביטחון עצמי ועוד.

אינטליגנציה – מכלול הכישורים שבאמצעותם ניתן לפתור בעילות בעיות הדורשות חשיבה.

כישורים חברתיים – מכלול של מיומנויות ויכולות של האדם התורמים לקשרים בין-אישיים ולתקשורת עם אנשים אחרים. הכישורים החברתיים משפיעים על התנהגות האדם במצבים חברתיים. הם יכולים לסייע לו להתמודד מול מצבים חברתיים מאתגרים כמו לחץ חברתי ולהשפיע על אווירה קבוצתית. מתוך כך, יש להם חשיבות רבה לפיתוח יכולת מנהיגות.

נחישות - היא החלטיות וכוונה חד-משמעית להשיג את המטרה. אנשים נחושים אינם מתעלמים מהקשיים, להפך – הם ערים להם ונלחמים בהם.

השראה - מנהיגים יכולים לעורר בזולתם השראה להגיע לשיא שאיפותיהם ולהשפיע עליהם מרוחם ומדמותם.

אמפתיה – על מנת להנהיג אנשים, מנהיג צריך להבין אותם ואת רגשותיהם, ולהבין כיצד הם רואים את הדברים מנקודת מבטם.

אומץ לב – דרוש אומץ כדי לקבל החלטות שאינן פופולריות, ללכת נגד הזרם, לשבור מוסכמות.

כושר שכנוע – היכולת להציג עמדות ולבנות טיעונים שנשקלו היטב.

יושר – מנהיג צריך לשמש דוגמה לכנות ויושר אישי ועליו לנהוג בהגינות. (תכונות המנהיג, לוקט מתוך פרק בנושא מנהיגות, מגמת ניהול עסקי, קבוצת עמל. עמ' 35-36)

ביטחון עצמי – האמונה של האדם ביכולותיו, בכישוריו ובמסוגלותו להתמודד עם אתגרים, משימות ומצבי חיים שונים. זוהי תחושת הערכה עצמית שמשלבת הכרה בחוזקות ובחולשות, ומאפשרת לפעול בנחישות, בנימוחות ובאסרטיביות תוך לקיחת אחריות על החלטות ותוצאות.

החלטיות - היכולת לקבל החלטות בצורה מהירה, נחרצת וברורה, ללא התלבטויות מרובות. היא מאופיינת בנחישות ותקיפות, המאפשרות לאדם להתמודד עם מצבים מורכבים או לנקוט פעולה ללא היסוס.

שאלות להתבוננות אישית

1. אילו מהתכונות הללו אתה מזהה בעצמך ותרצה להמשיך ולהעצים?

2. אילו מהתכונות פחות חזקות אצלך ותרצה לחזק?

3. אילו תכונות נוספות חשובות בעיניך למנהיג?

"עבדי עם ישראל אנחנו, דבר אין לנו מעצמנו. מצווים ונשלחים להיות הכי מקצוענים. כל חשבון פרטי מתבטל אל מול עזרת ישראל. ממוקדים אנו בהשתלמותנו, הרפיון והלאות הלאה ממנו, וגם החידלון מההכרה של 'אתה בחרתנו'. בהד שזור נצח קוראים אנו – היננו."

(סמ"ר עמיחי יעקב ונינו, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 22 בנופלו)

שאלות להתבוננות אישית

עמיחי ונינו כתב: "כל חשבון פרטי מתבטל אל מול עזרת ישראל" ודרש "להיות הכי מקצוענים" בהכרה של "אתה בחרתנו":

1. האם באפשרותך להעניק משמעות עמוקה למשימה יומיומית כך שתהיה מסתם מטלה שצריך לבצע למעשה שמשרת מטרה גדולה?

2. עמיחי הציב את הרף של "ביטול כל חשבון פרטי" למען המשימה. איזה דבר בחייך אפשר לצמצם כדי לפנות אנרגיה למשימה מחייבת?

"יש ציניקנים המלגלים על ערכים היסטוריים, על זיכרונות. אנחנו לא ציניקנים, אנחנו אנשים רציניים, כך בנינו, כך נלחמנו, כך הקרבנו, כך התקדמנו, כך הגענו עד הלום, כולנו יחד על מחנותינו השונים, כל אחד בזכותו, כל אחד בדרכו."

(מנחם בגין, מתוך הישיבה ה-121 של הכנסת העשירית, 8.9.1982)
הודעת הממשלה על מבצע שלום הגליל)

שאלות להתבוננות אישית

- 1 מהי בעיניך המשמעות של הכרת העבר?
כיצד היא משפיעה על חייך ועל ההחלטות שלך?
- 2 מהי לדעתך החשיבות של הכרת העבר ככלי בידי המנהיג בהווה?
מה היא מאפשרת לו?
- 3 מה בידך לעשות כדי להעמיק את ההיכרות שלך
עם העבר האישי-משפחתי ועם העבר הלאומי?

הגיבורים שלי

"פעם, לפני הרבה שנים, בתקופה שבה לא החליפו עבודה כל שנתיים, רכב כל חודשיים ופלאפון כל יומיים, היו מסתובבים בינינו המון גיבורים. גיבורים שקטים. הגיבורים האלו לא עשו מעשה הרואי, ושמעם לא הלך לפניהם. הם היו גיבורי ההתמדה. למשל המורה, כן כן, המורה הזו הקצת מיושן, שכבר ארבעים שנה בתוך המערכת, רציני, משקיע, נותן את מה שיכול ולא מבין למה מתכוונים הצעירים שמדברים כל הזמן על שחיקה. או הפקיד, שמגיע בדיוקנות כל יום למקום עבודתו, עושה מלאכתו אמונה, ישר, דייקן, ולא מבין מדוע כל היום כולם מתחלפים סביבו ואיש לא מוצא מנוח. [...] ואפילו תלמיד הישיבה - שישב ולמד בהתמדה, בשקידה, יום אחרי יום, ודף אחרי דף, זה שהבין שבניין גדול נבנה מאלפי לבנים, אפורות, מרובעות, אפילו די דומות. הוא פשוט ישב ולמד, לא חיפש להיות מיוחד, להבריק באיזו המצאה ייחודית, להיות שייך למשהו שעוד לא עשו. לא, דווקא טוב לו במה שכבר עשו לפניו. אחרים עשו, הוא עדיין לא, עכשיו תורו לבנות את הבניין שלו.

בהתמדה, בעקשנות, יום יום. וכן, גם החייל - זה החפ"ש, שנשאר ברובאית ולא יצא לקורס מפקדים, והוא כבר שלוש שנים עושה אותו, דבר, אימון-קו-אימון-קו, יום יום, שימון שמירה, כל שבוע טיפול שבועי, והוא ממשיך, מתמיד, עושה מלאכתו בשקט. אף אחד לא שומע עליו, איש לא מהלל אותו, אבל הוא הצבא, עליו ועל שכמותו הכול עומד. הגיבורים השקטים האלו הם הגיבורים שלי. הם אלו שממלאים את המציאות, בין הברקה אחת לחברתה. הם ימי החול בין החגים. הם אפורים, פשוטים, ולא בולטים, הם גיבורים. כי אתם מבינים, עולת תמיד, זו שמוקרבת כל יום, שנעשית כל יום, בשקט, אבל בלי לוותר, יש לה מעלה מיוחדת. יש לה את הגבורה שלה. [...] ויום יבוא, כל הגיבורים האלו יוזמנו לקדמת הבמה, בגדיהם פשוטים ואין דרגות על כתפיהם, בגדיהם פשוטים ואין דרגות על כתפיהם, מבוכה על פניהם, שהרי מעולם הם לא התבלטו, וכולנו נאמר להם תודה. תודה על ההתמדה, על העקשנות, על הגבורה, על זה שהיה מי שחי את החיים ולא חיפש כותרות, אלא פשוט היה. הגיבורים שלי לא יודעים שהם כאלו..."

(הגיבורים שלי, הרב אייל ורד, מעייני הישועה, שבועון למשפחה הישראלית, גליון של"ז, עמ' 16)

שאלות להתבוננות אישית

מנהיגות שאינה דורשת כותרות:

- 1 איזה מעשה של התמדה הנעשה בשקט (בעבודה, בבית, בלימוד), בלי שאיש רואה או מהלל, מתקיים ביומיום שלך ועשוי להשפיע לטובה על הסביבה?
- 2 מה עשוי לקרות לחברה שמעריכה את גיבורי ההתמדה השקטים ולא מתמקדת בכותרות ובשינויים מהירים?
- 3 איזו דמות מדמויות הגיבורים השקטים (מורה, נהג, חייל, פקיד) מייצגת בעיניך את עיקרון מנהיגות ההתמדה?

זהות יהודית ישראלית

"זהו דבר יהודי, היותר ייחודי שביהדות – להיות אחד במניין. לדעת כי התשעה זקוקים לעשירי, והאחד לתשעה. אפשר שזה הדבר המשמעותי ביותר שביהדות, ואין דבר יותר ייחודי ויהודי בתנועה זו שבה חונכתי... אין משמעות לחיים אם הם לעצמם רק בזיקתם אל ההווה, יש משמעות לעמידה [...] א ח ד – אבל אחד בציבור."
(אבא קובנר, אחד מן המניין, בתוך: על הגשר הצר – מסות בעל פה בעריכת שלום לוריא, תל אביב, 1981, עמ' 121)

"זהות יהודית היא בית אמא ואבא... זהות יהודית היא ההיסטוריה היהודית שלי, מסיפורי המקרא שהלכו אתי עד הגעתי לארץ. הזהות היהודית באה לידי ביטוי בכך שאני צריך להצדיק ולהבליט את קיומי בסביבה העוינת שגדלתי בה.

אני רואה את המדינה היהודית כמדינה שמאחדת את כל היהודים על כל הגוונים, התרבויות, והייחודיות של כל אחד, לאוו דווקא על ידי ויתור על הייחודיות. צריך לקחת את הכל וליצור מדינה יהודית מאוחדת (דתי, חרדי, חילוני וכו') שחותרת להגן על חופש הביטוי, הדת והאמונה. כל אחד יחיה לפי אמונתו, דרך המהווה כלי הגנה על העם היהודי.

שלום בינינו ניתן לרקום רק אם אתה מוכן: א. להבין את הזולת, גם אם אתה לא מסכים אתו. ב. לכבד את הדעה השונה. ג. לקרב אנשים סביב רעיון משותף, כמו: שוויונות או שלום.

אם למדתי משהו על אהבת ישראל – הרי למדתי זאת בבית שחינך אותנו על אהבת אדם. אדם שאוהב את הזולת, מסוגל לפתח אהבת ישראל. אהבת ישראל היא היכולת להתגבר על העובדה שאדם זה אינו אויב... צריך לראות בכל אחד אדם שנולד בצלמו של אלוקים, וכמו שיהודי מוצא כוחות לאהוב את אלוקים כך יהודי צריך למצוא כוחות לאהוב יהודי – וזו אהבת ישראל."

(שמוליק עצמון, שחקן, מנהל התיאטרון האידי בישראל)

שאלות להתבוננות אישית

1. איך אבא קובנר מגדיר זהות יהודית? מה דעתך על הגדרה זו?
מה בעיניך מגדיר זהות יהודית?
2. איך שמוליק עצמון מגדיר אהבת ישראל?
3. מהם לדעתך הגורמים המשפיעים על עיצוב זהות?
באיזה מידה ואופן עיצוב הזהות שלנו נתון בידינו?
4. מה המשמעות המעשית של זה לנו כבוגרי מערכת החינוך
העתידים להשפיע על החברה הישראלית?

תיקון עולם

"כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי (סנהדרין לז).
נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעין בכל עת בתקון
העולם, ולמלאות חסרון העולם, ולהתפלל בעבורם."

(ליקוטי מוהר"ן ה, א)

שאלות להתבוננות אישית

1. האם התחושה ש"כל העולם נברא בשבילי"
מעודדת אותך לפעול או גורמת לך לחוש לחץ?
2. אילו דברים במעגלי חיך השונים זקוקים לדעתך לתיקון?
3. אילו כוחות (כישרונות, יכולות, תכונות אופי)
יש בך העשויים לסייע לך לקחת חלק בתיקון?
4. איזה סימן יספר לך שהצלחת לממש את הייעוד שלך לתיקון עולם
וש"מילאת חיסרון" משמעותי?

צמיחה

"להיות ישראלי בשבילי זה לתת הכול, אבל הכול, בשביל המדינה והעם שלי, ואם כבר למות אז על קידוש השם ובהגנה על המולדת."

(סמל לביא שמואל מגד בוחניק, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 20 בנופלו)

.....

"תהיה רגיש ואנושי, תסתכל על כולם בגובה העיניים ותאהב את כולם."

(אל"מ אסף חממי, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 40 בנופלו)

.....

"אין דבר הקשה עליי יותר מהבטלה, לכן אני מבקש מכל הסובבים אותי: תעשו תמיד."

(סמ"ר לביא ליפשיץ, נפל ביום ט"ז בחשוון תשפ"ד, 31.10.2023, בן 20 בנופלו)

.....

"אם אנחנו לא נעשה את זה, אף אחד לא יעשה את זה במקומנו"

(רב סרן ג'לאא איברההים, נפל ביום א' בתמוז תשפ"ד, 7.7.2024, בן 25 בנופלו)

.....

"דווקא כשקשה צריך למצוא נקודות אור שיעזרו לנו להתמודד עם הקושי"

(רב"ט נועה מרציאנו, נפלה ביום כ"ה בחשוון תשפ"ד, 9.11.2023, בת 19 בנופלה)

"תחיו! אל תפסיקו לרגע את העוצמות של החיים!"

(רס"ר במיל' אלקנה ויזל, נפל ביום י"ב בשבט תשפ"ד, 22.1.2024, בן 35 בנופלו)

.....

"אהבת הארץ דרך הרגליים. לאהוב תמיד את מה שאנחנו עושים."

(סרן שילה ראוכברגר, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 23 בנופלו)

.....

"איפה שצריך אותי, שם אני אהיה."

(סגן נוה אלעזר לקס, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 21 בנופלו)

.....

"אומרים שאדם לוקח איתו בתרמיל את הסיפור המשפחתי, אני מביא איתי סיפור של קהילה שלמה."

(סמ"ר אוריה איימלק גושן, נפל ביום ז' בשבט תשפ"ד, 17.1.2024, בן 21 בנופלו)

.....

"אנחנו צריכים להיות דוגמה ומופת בכל מקום אליו נלך."

(סמל ערן אלוני, נפל ביום כ"ט בכסלו תשפ"ד, 12.12.2023, בן 19 בנופלו)

.....

"הכי קל לוותר. חובתנו להתמיד כי להיות מספר אחד זה מחייב."

(סא"ל סלמאן חבקה, נפל ביום י"ח בחשוון תשפ"ד, 2.11.2023, בן 33 בנופלו)

"אני נלחם את המלחמה הטובה, את הכי טובה מכולן, לא בשביל כסף ולא בשביל כבוד, בשביל שהטוב ינצח את הרע, האור את החושך."

(רב פקד אלכסיי שמקלוב, נפל ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בן 34 בנופלו)

.....

"האנשים שאני חי איתם ועובד איתם הם אחיי ואחיותיי וכולנו חיים ביחד ומכבדים אחד את השני בארץ שלנו. אני גאה להיות בדואי ששירת בצה"ל כלוחם בגדס"ר הבודאי. זכיתי להגן ולשמור בשירות משמעותי שלא אשכח כל חיי."

(רס"ל במיל"א אחמד אבו לטיף, נפל ביום י"ב בשבט תשפ"ד, 22.1.2024, בן 26 בנופלו)

.....

"תמיד תרימו את הראש ולא את הידיים."

(סמ"ר עדן אלון לוי, נפלה ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בת 19 בנופלה)

.....

"טוב לחיות בעד ארצנו"

(רס"ן גיא יעקב נזרי, נפל ביום כ"ז בתשרי תשפ"ה, 28.10.2024, בן 25 בנופלו)

.....

"לצבור חוויות ולא חפצים"

(סמ"ר רועי מרום, נפל ביום כ"ט בחשוון תשפ"ד, 13.11.2023, בן 21 בנופלו)

.....

"המכשולים והחומות שתפרוץ יבנו אותך כאדם וכלוחם, שים מטרה ואל תעצור עד שתכבוש אותה."

(סגן שי איילי, נפל ביום ט' בטבת תשפ"ד, 21.12.2023, בן 21 בנופלו)

"אם תעשו את זה עם חיוך, הכל יהיה יותר קל"

(סמל רוני אשל, נפלה ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בת 19 בנופלה)

"אל תשכחי שיש לך את עצמך"

(רב"ט נועם אברמוביץ', נפלה ביום כ"ב בתשרי תשפ"ב, 7.10.2023, בת 19 בנופלה)

"אעיד על עצמי שבחיים לא הייתי מסוגלת להישאר אדישה למצבנו. זו המדינה שלי, ואם לא אני, לא יהיה מי שיעשה זאת במקומי. יותר מדי אנשים עברו מספיק תלאות בשביל שאני אשב 'רגל על רגל' בסלון שלי ואצפה ב'ארץ נהדרת' בשישי בערב. כולם יכולים לתרום איך שהוא, לא רק לא רק לוחמים."

(רב"ט נעמה בוני, נפלה ביום כ"ב בתשרי תשפ"ד, 7.10.2023, בת 19 בנופלה)

"כשמתנגדים ליוזמה שלכם והדלת סגורה, תחפשו את החלון. אם החלון, סגור – תנפצו אותו, רק אל תוותרו!"

(משה אוחיון ז"ל, נפל בקרב עם מחבלים באופקים ביום כ"ב בתשרי, 7.10.2023, בן 52 בנופלו)

שאלות להתבוננות אישית

1. לאיזה משפט התחברת במיוחד?
2. דברי הנופלים מבטאים ערכים רבים. אילו מהערכים מתאים לך לחזק בחייך? כיצד?
3. אילו פעולות באפשרותך להתחיל לקיים היום כדי לחזק בעצמך אחריות ועוצמת חיים?
4. איזו פעולה של נתינה קטנה אפשרי לך לעשות היום כדי להרגיש שהזהות שלך כאדם שתורם לכלל מתממשת?
5. אילו ציטוטים נוספים של נופלים משמשים לך השראה ומצפן להתפתחות ערכית ולעשייה למען הכלל?

התקווה

כָּל עוֹד בְּלִבְּב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמִיָּה
וּלְפָאֲתֵי מְזֻרַח קְדִימָה
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה

עוֹד לֹא אֲבָדָה תְּקוּתָנוּ
הַתְּקוּהָ בֵּת שְׁנוֹת אֲלֵפִים
לְהִיּוֹת עִם חֶפְשֵׁי בְּאַרְצָנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם

ההמנון הלאומי, נפתלי הרץ אימבר

“הארץ הזאת חייבת תודה
לכל אותם מהפכנים,
חוזי חזונות, הנתפשים תחילה כהווי הזיות,
לשוברי שגרת המקובל והעייף,
למחדשים ללא הרף בהגות ובמעש,
לממציאים למיניהם,
לחסרי המרגוע האלה
סעורי תחושת השליחות,
לרואים למרחוק,
לבוראי השינוי ההכרחי.”

חיים גורי, משורר וסופר ישראלי

